

Contribuțiuni la cunoașterea medicinii populare din comuna Șanț, județul Năsăud.

DOCTORAT IN MEDICINA ȘI CHIRURGIE
PREZENTATĂ ȘI SUSȚINUTĂ ÎN ZIUA DE 4 MAI 1939

DE

LUTZ FRANCISCA

1939

No. 1415

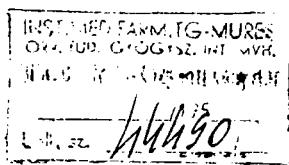
Contribuțiuni la cunoașterea medicinii populare din comuna Șanț, județul Năsăud.

DOCTORAT IN MEDICINA ȘI CHIRURGIE
PREZENTATĂ ȘI SUSȚINUTĂ ÎN ZIUA DE 4 MAI 1939

DE

LUTZ FRANCISCA

1939

Tipografia „Universala“ S. A. Cluj, Piața Cuza Vodă No. 16

* 4 4 0 0 0 2 8 8 0 *

Biblioteca UMFST

UNIVERSITATEA „REGELE FERDINAND I.“ DIN CLUJ

FACULTATEA DE MEDICINĂ

Decan : Prof. Dr. I. DRĂGOIU

Profesori:

Clinica stomatologică	D=1	Dr. Aleman I.
Microbiologia	”	Baroni V.
Fiziologia umană	”	Benetato Gr.
Istoria medicinei	”	Bologa V.
Patologia generală și experimentală	”	Botez A. M.
Clinica oto-rino-laringologică	”	Buzoianu Gh.
Istologia și embriologia umană	”	Drăgoi I.
Semiologia medicală	”	Goia I.
Clinica ginecologică și obstetricală	”	Grigoriu C.
Clinica medicală	”	Hajieganu I.
Medicina legală	”	Kernbach M.
Chimia biologică	”	Manta I.
Clinica oftalmologică	”	Michail D.
Clinica neurologică	”	Minca I.
Igiena și igiena socială	”	Moldovan I.
Radiologia medicală	”	Negru D.
Anatomia descriptivă și topografică	”	Papilian V.
Clinica chirurgicală }	”	Pop A.
Medicina operatorie }	”	Popoviciu Gh.
Clinica infantilă	”	Popoviciu Gh.
Farmacologia și farmacognozia (supl.)	”	Secăreanu Șt.
Chimia medicală	”	Sturza M.
Balneologia	”	Tătaru C.
Clinica dermato-venerică	”	Țeposu E.
Clinica urologică	”	Urechia C. I.
Clinica psihiatrică	”	Vasiliiu T.
Anatomia patologică	”	
Igiena generală		Agr. Zolog M.
Fizica medicală		Conf. Bărbulescu N.

JURIUL DE PROMOȚIE:

Președinte:	D=1 Prof. Dr. V. Bologa	
Membrii :	{	” ” ” V. Papilian
	” ” ” Gh. Popoviciu	
	” ” ” M. Kernbach	
	” ” ” Gr. Benetato	
Supleant :	” Conf. Dr. Tr. Popoviciu	

*Mamei mele iubite închin această lucrare
în semn de recunoștință pentru tot ceea ce
a făcut pentru mine.*

*Fraților mei Lucia, Brigitta,
Rudolfina, Anton și Frank
nefarmurită dragoste.*

Introducere.

Medicina populară se bucură astăzi de o atenție crescândă din partea științei. Ca și limba, portul, poezia populară, ea e expresia nemijlocită a sufletului poporului și în strictă dependență de constituția lui rasială și de influențele mediului înconjurător. Medicina populară va prezenta deci pentru fiecare popor o notă specifică. Cine vrea să cunoască un popor în toate aspectele sufletului său trebuie să-i cunoască și medicina. Iată unul din motivele care justifică interesul dat folklorului medical.

Dar pe lângă motivele etnografice și psihologice mai sunt și altele pur medicale, care reclamă studiul medicinei populare. Aceasta reprezintă începutul oricărei științe medicale. Datele empirice culese dealungul vremii cu privire la diferitele probleme medicale pe care le pune viața de toate zilele s'au întipărit memoriei generațiilor. Tendința de a sistematiza și interpreta aceste date incoherente a format un ansamblu de concepții definite asupra genezei și ființei boalelor și în consecință și asupra măsurilor terapeutice de luat. Astfel a luat naștere ceea ce numim medicina populară. Numai pe baza acestei medicini a putut lua naștere cea științifică.

Dar pe când medicina științifică, având la dispoziție datele exacte ale științelor naturale, a evoluat în altă direcție, luând un avânt uimitor, cea populară nu și-a schimbat aproape de loc aspectul. Medicina populară e conservativă în evoluția ei, concepțiile înrădăcinate în mentalitatea poporului numai cu greu se pot înlocui cu altele. Dacă medicina științifică a trecut prin schimbări revoluționare, cea populară a rămas aproape neschimbată de veacuri.

Ea este rezultatul unei evoluții organice, e rezultatul colaborării subconștiente a generațiilor dela primele începuturi ale unui popor până în prezent. Ca atare cuprinde date de o reală valoare medicală.

Folklorul medical nu prezintă formularea pregnantă a medicinei științifice. Multiplele ei elemente valoroase se ascund după draperia obscură de acte simbolice, încât numai un cunoscător poate să le descopere.

Ea nu lucrează cu datele exacte ale științei, ci rămâne mărginită la cele ale empirismului, pe care le elaborează în mod speculativ creindu-și un fel specific de a privi problemele medicale.

Astfel problema etiologiei boalelor o rezolvă într'un mod original. Drept cauza unei boli trece o întâmplare mai importantă anterioară. Mai ales întâmplările cari impresionează psihicul sunt luate cu predilecție drept cauză. Astfel emoțiile sufletești, spaima, frica, bucuria, sunt cauzele multor boli. Blenoragia s'ar putea lua dintr'un vis. Spasmodia copiilor mici se datorește spaimii.

În alte boli unde nu se poate stabili o astfel de legătură de cauzalitate se recurge la explicația prin forțe supranaturale. Spiritele rele, dracul, vrăjitoarele în veșnică luptă cu omul i-ar produce unele boli, chiar oamenii cunoscători de anumite formule cu putere supranaturală ar provoca îmbolnăvirea. Astfel bolile nervoase, mintale, sterilitatea, avortul etc. s'ar datori unor astfel de cauze.

În concordanță cu concepțiile asupra genezei bolilor sunt și măsurile terapeutice. Dacă vraja produce anumite boli, prin vrajă se și vindecă. Aceasta e explicația diferitelor mășuri oculte și mistice. Prin caracterul lor de vrajă aceste mășuri au de scop de a anihila vraja producătoare de boală.

Reprezentanțul cel mai tipic al acestui gen de vrajă terapeutică este descântecul. El constă în pronunțarea unor formule anumite cu executarea concomitentă a unor anumite gesturi simbolice. Descântecul cuprinde între fraze și cuvinte cu oarecare înțeles și altele fără nici un sens. Acesta nu scade de loc valoarea lui, ci din contră i-o ridică.

Dacă după primul aspect toate aceste manopere vrăjitorești nu par a avea nici o valoare medicală, în realitate lucrurile stau altfel. Sufletul omului de rând e adânc impresionabil și ca atare se pretează excelent la psihoterapie. Ori toate aceste manopere vrăjitorești nu sunt în fond decât acte de sugestie. Descântecul cu alte cuvinte nu este altceva decât o psihoterapie populară aplicată.

Poporul se folosește de această metodă de terapie pe care știința numai după lungi cercetări a descoperit-o. Medicina populară a aplicat deci metode pe care știința numai târziu le-a cunoscut.

Pe lângă psihoterapie medicina populară se mai folosește și de alte metode. Aproape fiecare plantă își are o aplicare medicală. La fel produsele gospodărești: Acest domeniu mai adăpostește multe surprize pentru știință.

În concluzie putem spune că medicina populară prezintă un imens material de cunoștințe medicale, care cunoscute fiind științei mai pot contribui în largă măsură la progresul ei.

În teză de față am încercat să redau o parte din bogatul material al medicinei populare din regiunea munților Rodnei. Ași fi fericită dacă din această încercare aș contribui la cunoașterea medicinei populare românești.

Materialul l-am strâns în comuna Șanț (jud. Năsăud). Am avut marele noroc de a putea lucra în cadrul „Echipelor Regale”. Țin să mulțumesc cu această ocazie Dlui Insp. Popescu care mi-a dat prilegiul să lucrez în cadrul echipei și mi-a dat cu deosebită bunăvoință neprețuitul său sprijin. Informatoarele mele au fost femeile Sofia lui Andron (Baba Socia), sora lui Iacob Pomărlui, Elena Fărăgău, Baba Teodosia Șirlinca, Baba Samson, toate vestite în sat ca mari cunosătoare de leacuri.

Am ținut să redau, pe cât se poate, cele spuse de ele în forma originală. Toată pasagiile tipărite în ghilemele sunt copii fidele, notate la fața locului, ale lămuririlor date de ele. Am căutat să dau și particularitățile limbii lor cu formele dialectale. Neavând însă o pregătire filologică, nu știu dacă acest lucru mi-a reușit întotdeauna. Îndeosebi am simțit lipsa de cunoștințe în ceea ce privește transcrierea exactă fonetică.

Intr'un glosar am încercat să redau și fălmăcirea câtorva cuvinte dialectale, mai ales a termenilor medicali populari. La determinarea buruenilor de leac am avut un ajutor neprețuit din partea Dlui asistent Valeriu Butura. De multe ori mi-a ajutat și Dnul Luca Cotu și tatăl său, țăranul fruntaș Dumitru Cotu. Tuturor le mulțumesc din toată inima.

Notez că folklorul medical din comuna Șanț, așa cum l'am putut culege de la informatoarele mele, îmi pare prețios prin faptul că e foarte primitiv și puțin influențat de elemente orășenești și savante. Totuși unele influențe există. Așa de exemplu se poate vedea din spusele babelor că unele ingrediente ale leacurilor lor sunt luate din „potică” (farmacie). Deasemenea și în terminologia lor au pătruns câțiva termeni orășenești, ca de exemplu „gargară”, „dietă”, etc. Intenționat m'am ferit de comentarii mai amănunțite și de a încerca să încadrez materialul cules de mine în vastul material de folklor medical românesc, strâns și prelucrat de alții. Acest lucru necesită alte studii și cunoștințe decât am eu și poate fi făcut numai de specialiști. Scopul lucrării mele este numai de a da un material brut, dar strâns conștiincios și cât se poate de exact, după principiile și metodele anchetelor „Echipelor Regale”.

Cred însă că atât cât pot eu compara materialul din comuna Șanț cu cel strâns de alții, folklorul medical românesc din regiunea Munților Rodnei se aseamănă în general cu cel din alte regiuni, prezintă particularități locale numai de ordin secundar.

Aduc cele mai sincere mulțumiri dlui profesor Dr. Valeriu Bologa, proședintele tezei mele, pentru bunăvoința pe care a avut-o de-a-mi da toate sfaturile D-sale la lucrarea acestei teze.

Contribuție la cunoașterea medicinei populare din comuna Șanț, jud. Năsăud.

I. Câteva boale cunoscute în Șanț și leacurile lor.

1. *Dureri de cap.*

„Se ia gais cu oțet, puțin câte puțin în vârful capului“.

Obs.: Gais (probabil de la nemțește Gas) este spirtul de monopol.

2. *Dureri de ochi, dureri de grumaz, răceli la cap*, („când văjăe prin cap, când ai umflături la cap, la măsele“).

„Se face o colesîță din iarba orbalțului cu fărîna de ovăz, care se unge cu unsoare ca să nu se lipască de piele și așa goală și chierbinte cât se poate suferi se pune în dosul gâtului sub ceafă și se leagă cu o răză și la nevoie se schimbă cu o altă.“

Tot pentru răceli.

„Se fac oblojeli cu stroh: se pune apa cu stroh să se închierbânte până la chierbere. Se ard în foc câte nouă bgicășiei care se iau din apă anume din locuri pe unde trec carele prin apă. Acești bgicășiei se ard bine în foc și se pun câte unul în apă fiartă cu stroh. Bolnavul se pune cu capul deasupra vasului din care ies abori, se acoperă cât mai bine cu un lepedeu și trage pe nas acești abori. Stă atât timp cât poate suferi. Astfel asudă mult și apoi se șterge bine când ese de acolo de

sub lepedeu și se culcă bine acoperit și bea dacă se poate un teiu."

Obs.: Coleșită = mămăliguța. — Iarba orbalțului = *Acraea spicata*. L. (Ranunculaceae), cunoscută în general în medicina populară pentru vindecarea orbalțului și a făeturilor. — Stroh (de la nemțește Stroh = paie) sunt părțile mărunte rămase din fân. — Bgicășiei sau bgicași albi sunt niște pietricele. — Teiu (de la nemțește Thee) = ceaiu.

3. *Umflătura nasului, rană mică la nas.*

„Se iau unsori din potică" (farmacie).

„Când îți curge sânge din nas, pui o răză udă în dosu capului, oprește."

4. *Văjăeturi și dureri de urechi.*

„Se afumă urechea cu fum de tămăie prin gaura vetrii sau prin gaura vreunui scaun."

Obs.: Gaura vetrii = gaura de la laița vetrii.

5. *Dureri de grumaz.*

„Se vindecă prin pcișăt de la bolnav mestecat bine cu găinaț de găină. Se face un aluat care se pune călduț, așa gol, pe gât, în locul unde doare și se acoperă cu o răză și se leagă bine. Apoi se face gargară cu rom sau chiar uneori cu pcișăt."

Obs.: Pcișăt = urină. — După N. Leon găina, mai cu seama însă cocoșul joacă un mare rol în medicină și în prejudeciile populare. — Termenul de gargară a fost folosit chiar de Baba Socia.

6. *Când bate inima tare.*

„La începutul boalei se ia o oală nouă bine smălțuită și se pune în ea jar din sobă. Pe jar se pune un șoarec viu și bolnavul stă cu capul deasupra și bine acoperit și trage fumul pe nas și pe gură."

7. *Oftică.*

Pentru bolnavi înainte de a cădea în oftică sau hepțică:

„Iarba mare făcută fărină cu mniere de albină. Se ia în fiecare dimineață și peste zi câte o linguriță mică. Tot astfel hrean măcinat cu mniere.“

Obs.: Iarba mare = Inula helenium (Synanthereae—Asteroideae).

8. Când doare ceptul.

Se face „umșlag“ cu apă caldă.

La tuse: „Trandafir, romaniță, se face teiu“ (ceai).

Obs.: Cept = piept. — Umșlag (Umschlag) = compresă.

9. Durere în lountru.

„Iarba osului fiartă cu oloi de lemn și apă și pușin țucăr ca să poate bea mai ușor. Se bea teiul curat câte o ulcică. După câțeva vreme, după ce a băut teiul, bea pușină Diană și apoi apă. După asta în ziua aceea nu mănă decât mac cu țucăr, toată ziua mănă cam $\frac{1}{2}$ de kilo mac și $\frac{1}{2}$ de kilo țucăr, (mănă cât poate). Teiul îl bea de trei ori pe zi. A doua și a treia zi ia câte o linguriță de răzătură de hrean amestecat cu fărină de țucăr, de trei ori pe zi (dimineață, amiaz, seară). Mai poate să mănă lapte dulce chert, ouă cherte moi și zeamă cu coleşă molcăluță. Să țină această dietă două sau trei zile apoi se poate mânca și alticelea. La dureri de rânză e bun și teiul de nintă neagră.“

Obs.: Iarba osului = Helianthemum vulgare (Cistaceae).
— Țucăr = zahăr. — Nintă neagră = (Mentha piperita). — La întrebarea ce este „durerea în lountru“, baba Socia a răspuns că ai atunci când te doare rânza (dureri de stomac). — „Diana“ = spirt sărat și mentolat („Diana—Franzbranntwein“, „Diana sósborszesz“) care se cumpără din farmacii și drogheerii, mai ales pentru masaj. — Cuvântul „dietă“ e des folosit de Baba Socia.

10. Smintitură și umflături în pânțece. (Ginina)

„Se freacă pânțele și se pune pe locul cu durerea coleşă din fărină de ovăz caldă și lăjită, legată pe locul unde doare. Se bea pușin ginars de drojdie.“

Obs.: Ginars = vinars, rachiu.

11. *Boala de pânțece.*

„Rolițe de ouă chierțe tare, stropcite cu oțăt. Teiu de coada șoarecelui. Se mîncă ouă și se bea teiul o zi, două.“

Obs.: Coada șoarecelui = *Achillea millefolium*. —
Boala de pânțece = enterita, diaree.

12. *De încuiat.*

„Numai din potică: Limba mării fiartă bine. Teiul se amestecă într'un păhar cu pușină sare amară și se bea. Sau oloi de ricină.“

13. *Aprindere de sânge și junghiuri.*

Se ia o sticlă de o jumătate litru („o fele“) cu bere, se amestecă berea cu $\frac{1}{8}$ litru „mniere“ de albină, se astupă bine și se lasă o jumătate de zi la căldură. Se bea de trei ori pe zi înainte de mîncare.

Obs.: „O fele“ este egal cu o jumătate de litră. Aprindere de sânge pare a fi uneori o pneumonie. Într'un caz special în care s'a putut constata că bolnavul suferea de meningită, țărani deasemenea numeau această boală aprindere de sânge.

14. *Ferbințeli cu friguri.* („Amușii frig, amușii cald“).

„Se pune într'o glajă de bere de o fele rădăcină de hrean bine spălată și crepată în patru. Se pune bine astupată la căldură și se lasă să steie o jumătate de zi. Se bea apoi.“

Obs.: Hrean = *Cochlearia officinalis* L. (Cruciferae).

15. *Tripăl, umflarea boașelor fără să curgă.*

„Se bea bere cu oloi de pae și pușin praf de cretă. Se pune ceapă friptă în unsoare de porc cu pușină fărină de grâu pe boașe.“

Când femeile au flori albe: Se iau floricele de flori albe cu floare de mălin și flori de trifoi mare alb care se fierb în „gin“ (vin) și se bea dimineață înainte de prînz. Albuș din două până trei ouă, bătut să facă spumă, se bea cu „un deji“

de ginars (rachiu) de drojdie. Se mai dă trifoi alb și trandafir alb.

Atât pentru flori albe cât și tripăl la bărbat se bea: albuș de ouă bătut cu „ginars“ de drojdie.

Pentru tripăl: „ceapa cu unsoare, pătrunjei cu lapte dulce și legat.“

Obs.: Tripăl (dela germ. Tripper) = blenoragia. — Umflarea boșelor = epididimită. — Oloi de paie (din farmacie) = balsamul copaiva. — Flori albe = leucoree. — Floricele de flori albe = Parnasia palustris. — Mălin = Mălin roșu sau Liliac = Syringa vulgaris L. (Oleaceae).

16. Când femeia are rândurile (e pe poale).

„Dacă are dureri mari de cap și de mijloc se unge cu unsoare la mijloc, pe șale, dar s'o ungă numai cine se pricepe. Să bea gin fierț cald.“

„Când rândurile vin prea des, se iau din potică picuri de rugină de fier, de rânză dulce, de țimăt și de arcăniș, se pun laolaltă într'o glajă (= $\frac{1}{4}$ litru) ginars nefiert cu o boabă de camfor. Femeia bea câte un păhărel și se face bine.“

Când rândurile întârzie mult și când vin cu dureri mari se pune gais (spirt de monopol) în vârful capului și tot cu gais se face umșlag la șale și pe pânțele. Dacă trece timpul și nu vin rândurile și femeia nu-i grea, atunci femeile care se pricepe la astea o ung și o freacă și-i dă să bea ginars fierț fierbinte și cu unt de vacă.

Obs.: „E pe poale“ mi s'a explicat în felul următor: când femeia are menstruația nu poartă rufe sub poale și de aceea de multe ori se văd petele de sânge pe poale. — „A unge“ înseamnă și a face în același timp un masaj. Pentru ca să nu facă mai mult rău decât bine, masajul trebuie făcut numai de o femeie care se pricepe bine la asta.

17. După naștere.

„Când femeile nasc mai întâiu, nu au strânsori. Când nasc de mai multe ori, au dureri mari după naștere. Li se dă ginars moale fierț, două sau trei păhărele într'un pahar mai

mare, cu o lingură de unt. Atunci se curăță și îngăduie durerea. Nu li se dă femeilor să bea apă ci zeamă de prune uscate și sirop.

La „carnea cea rea“ pe mitră.

Se ia unsoare cu ceapă, fiartă moale, apoi făină de grâu. Se pune într'o cârpă și pe burtă unde e „carnea cea rea.“

Umflături la mitră: Se ia drojdie cu apă și făină. Aceste trebuesc frământate ca o turtă și lăsate să dospească. „Trebuie apoi făcut o turtă și uns cu mniere, de 1 leu chiper presătat, rășnită (tocată), pus păianjeni și pus deasupra pe mitră și astupat (acoperit).“ Se lasă o noapte.

17. Mâncărime de piele și răe.

„Pulvăr căpățână din potică în unsoare de porc și puțină puțioasă. Se unge bine pe locul acela“.

19. Obrindit.

Se ține locul obrindit dela mână sau dela picior în zeamă de arnică fiartă bine. Frunza fiartă de arnică și chiar cocenii se pun pe locul lovit și obrindit până ce trece.

Obs.: Arnica = Arnica montana L. (Synanthereae). — Obrindit se numește locul unde după o lovitură sau tăetură se formează o infecție. După credința țăranilor locul rănit se obrindește atunci când ajunge frigul la el.

20. Uime.

„Rășine de molid albă curată, seu, unt de oae și de vacă, oloi de lemn, unsoare de gâscă și mniere topite într'o figae, apoi se pune ceapă bine mărunțită. Când ceapă e bine prăjită se ia de pe foc. Apoi se presară cu făină de carapăr sau măgerean și se îngroașă cu făină curată de grâu. Se împarte în două și jumătate se pune cât se poate de fierbinte pe uimă, iar cealaltă jumătate se ține la foc, caldă mereu. Când cea de pe uimă se răcește, se schimbă cu cea caldă, ca să fie tot cald pe inimă. Când se asprește, se înmoae din nou cu oloi de lemn. Se face așa de mai multe ori. Se face așa cu mare grijă cam de 6 ori pe zi sau pe noapte, până ce trece uima sau coace și ese puroiu sau se face mai mică și trece.“

Altfel de legătoare pentru uime: „Seu de mărhaie și de oaie, le pun în figae să se topească și rășină și unt de oi și de vacă și oloi de lemn și mniere și unsoare de găscă.”

Tot legătoare pentru uimă: „Carapăr și ceapa demicate, coada șoarecelui și o fără de nintă. Buruenele se uscă pe ploa-tân și se fac fârină și se ia unsoare și apoi se amestecă și apoi ie fârină de grâu să se fie laolaltă. A vindecat și budu-hăli de acelea mari, jumătate o pune și jumătate o ține. Se tot schimbă ca să fie călduță.”

Obs.: Carapăr = *Tanacetum balsamita* L. (Synanthereae).
— Măgerean = *Origanum majorana* L. (Labiatae) amândouă plante de grădina. Coada șoarecelui = *Achillea millefolium*. — Nintă = *Mentha*. — Uimă sau bolfă sau buduhală = umflă-tură mare.

21. *Paisăci*:

„Se unge în vârf cu usturoiu și afunci trece.”

Obs.: Paisăci = furunculi, abcese.

22. *Mușcături de șarpe*:

Se vindecă prin descântec cu frunză de leuștean.

Se zice:

Listra pestrița,
Pelița-i legată cu carne,
Carnea de os,
Osul de mădură,
Măduvă de sănătate,
Șoarpele și nevicica a crepa
Și N. N. (sau numele vitei mușcate),
Dumnezeu și Maica Precesta i-a ajula.
(se scuiă pe jos).

Descântecul se zice nouă ori înmuindu-se frunza de leuștean în apă neîncepută, proaspătă și curată.

Obs.: Nevicica = nevăstuica = *Mustella vulgaris*. Țăranii cred că mușcă vacile, provocând răni care se vindecă greu. Pentru a feri vacile, în Șanț se pune un caer cu lână roșie la grinda grajdului. — După explicația Babei Socia, apa neînce-

pută se ia dimineața de la fântăna cu o cofă. Din această apă nu e voie să se ia nimica.

23. *De deochiu.*

„Acela gioacă (deochie) care când a fost mic a fost în-
fărcat și mamă sa i-a dat din nou lapte”.

Iai apă neîncepută într'o cană și mergi cu ea lângă foc.
Aici iei și numeri nouă cărbuni aprinși, de la nouă îndărăt.
Pui câte unul în cană și cu un cujiț curat faci cruce, tăind
apa din cană și zici :

Și i-o mers vântu
Și de hâd și de — — —.
Pe muntele Sionului sunt trei mese 'ntinse,
Trei păhare pline
Unul din gin,
Unul de apă,
Și unul de verin (venin).
Cine-o băut gin s'ombăfat,
Cine-o băut apă s'o săturat
Cine-o băut verin, o crepat,
Cine-o geocet pocet,
De l'o geocet bărbat
Crepe-i boășele,
Pice-i oasele;
De l'o geocet femeie,
Crepe-i tăjele
Pice-i costișele
Scurge i-se sângele;
De l'o geocet calul, ori vântul, ori pădurea,
De l'o geocet băet întors de la țăjă,
Băet mut
Băet surd,
Crepe fierea,
Pice-le toate celea.
De l'o geocet moroi ori moroae,
Ori strigoi, ori strigoae,
Ori armean, ori armeancă,

Ori țigan, ori țigancă,
Ori jidov, ori jidancă,
De-i parte bărbătească,
Crepe-i boășele,
Pice-i oasele,
De-i parte femească
Crepe-i țâțele,
Pice-i cosițele,
Verse-i se sângele.
De-i nevastă grasă, ori fată frumoasă.
Crepe-i țâțele,
Pice-i cosițele,
Scurge-i se sângele.

Se zice de trei ori după ce s'au pus cărbunii. Se dă omului sau vitei să bea nouă înghițituri, de nouă ori, numărând dela nouă îndărăt, apoi se dă pe față și pe piept și ce rămâne din apă în cană se aruncă pe un câine sau la țățana ușei de la findă.

II. Câteva plante de leac folosite în Șanț. *)

(În ordine alfabetică).

24. *Aiul*, vezi usturoiul.

25. *Arin* = *Alnus glutinosa*.

„Frunză de arin se poartă pe sub brâu la opăreala.”

26. *Arnica* = *Arnica Montana* L. —

Vezi No. 19.

Baba Socia descrie astfel planta: „Toată cruci ca bosoiocu lipită de pământ și floarea galbenă”.

Frunza se folosește la țăeturi.

La cai la lovături. Se fierbe și se spală vitele cu ea.

*) Plantele amintite în capitolul precedent se citează numai cu numărul poziției respective din acel capitol. — Când se trimite la alt nume de plantă e vorba de rețete compuse din mai multe specii de plante.

27. *Bobornic* = *Veronica beccabunga* L. — (*Scrophulariaceae*). E bun pisat și sdrobotit când omul e umflat la pânțece. Mai este bun la orbalț și la dureri de cap.

Vezi și la *Petrunjel*.

28. *Bofte* = *Tagetes patula* L. — (*Synanthereae*).

Vezi la *In*.

29. *Bosoioic* = *Ocimum basilicum* L. — (*Labiatae*).

A venit unul „de pe Rognă“ (din Rodna) cu „*Buduhală*“ (uime; „se fac pe gât și pe șale). Baba Socia i-a scos unui bolnav buduhala cu legătura de *Bosoioic*.

30. *Brad* = *Picea excelsa*.

Vezi la *stejar*.

31. *Brusturi amari* = *Lappa*.

Se pun frunzele verzi la junghiuri la cap. „Când pcielea arde cum îi focu se pune frunza pe pciele“.

32. *Buciniș*. (?)

Bun de dureri de pânțece. Se leagă cu el la prilituri și smintifuri.

Vezi și la *Petrunjel*.

33. *Căline* = *Viburnum opulus* L. —

Boabele fripte cu „fucăr“ contra tusei și nădușelii.

34. *Carapăr, carapâl* = *Tanacetum balsamita* L. —

Vezi No. 20.

Carapâl și frunza de sfeclă la paiseci. (*Buboaie mari*).

35. *Cătușnica* = *Nepeta cataria*.

„Se spală pe cap la bube pe cap.“

36. *Ceapa* = *Allium cepa*.

Vezi No. 15, No. 17, No. 20.

Ceapă friptă la tusă se pune pe piept.

37. *Cimbru de câmp* = *Thymus serpyllum*.

„Bun la dureri de dinți.“

„Bun de făcut zeamă (supă) și bun pus la castraveți.“

38. *Clopoșei zânelor* = Campanula.

„Nu-i e bine să te atingi de ei”, ca să nu te „săgete zânele.”

39. *Coadă șoarecelui* = *Achillea millefolium*.

Vezi No 11.

„E bună și de durere din lountru” (durere în abdomen.)

Se fierbe și se bea. Deasemenea la „aprinde de mațe”.

40. *Drețe* = *Lysimachia nummularia*.

Bună la copii cari nu merg în picioare. Iarba se pune lângă foc. Dacă se înegrești copilul moare, dacă nu trăește. „Trebue înșchimbă cu pâine și sare de unde le ai luat.” (La locul unde planta a stat lângă cuptor, trebue pusă pâine și sare.)

41. *Ferigă* = *Filix*.

Se pune în pat ca să gonească pucei.

Se fierbe și se învelesc picioarele pentru dureri.

42. *Florile de flori albe* = *Parnasia palustris*.

Vezi No. 15.

Buruiene de flori albe: „se fierb în gin cu floare de mălin alb (ce crește primăvara) și e bună pentru flori albe”. Se bea dimineață pe inimă goală $\frac{1}{2}$ pahar.

43. *Gințura* = *Gentiana cruciata* L. — (Umbelliferae).

E bună la durere din lountru și pofta de mâncare.

Vezi și la urmă.

44. *Grâu* = *Triticum aestivum*.

Vezi No. 15, No. 17, No. 20.

45. *Hemeiu* = *Humulus lupulus* L. — Cannaboideae.

Se ia un pahar de orz „să ardă ca cafeiu” și un pahar de „ginars”, un pahar de hemeiu și un font de „țucăr”. Se fierb buruienele, se strecoară și toate se „trec peste țucăr”. Se ia drojdie de 6 Lei. Se spală oala și când o fi rece vara, se pune drojdie în blid și se amestecă cu apă „de cea.” „O pui în oală de seara până dimineață să fiarbă, apoi o pui în glăji și bei la heptică de plămâni”.

46. *Hrean* = *Cochlearia armoracia* L. —

Vezi No. 7, No. 9, No. 14.

È bun la junghiuri cu fărină de mălai între râze. „Cu hrean o scos un cal din heplică. I-o dat hrean în ovăz și s'o făcut tare jăb, ca un armăsar.“

47. *Iarbă lui Tacin* = *Symphytum officinale* L. —

Frunza e bună la lovituri.

È bună la heplică: răspătuită și pusă în mniere și înainte de a mânca se ia o lingură.

48. *Iarba mare* = *Inula helenium*.

Vezi No. 7.

„Cine-i de plămâni“ pentru acela e bună Iarba mare. Numai cine e în heplică nu scapă. Se dă „răspălnită și cu mniere dimineața pe inima goală, la amiază și seara. „Unul a fost gata să se ducă la Cluj, o luat un Kilo mniere și o tot luat. Vara s'o dus la oi.“

Frunza e bună și la durere de cap, scoate și junghiurile, dospită în bere.

Bună și la tuse.

E bună și la holeră: rădăcina găurită pusă într'o cofă de apă. Se bea din apa aceea.

49. *Iarba orbalțului* = *Actaea spicata* L. —

Vezi No. 2.

La orbalț se fierbe și se leagă.

Iarba orbalțului: bună și pentru „umflat la ciolan și gușa la grumaz“.

Obs.: Orbalțul este erizipelul. Se mai numește orbalț și fistule dentare.

50. *Iarba osului* = *Helianthemum vulgare*.

Vezi No. 9.

„Cine-i beteag de rânză (are val cu rânză), de stă să moară o pune pe foc cu apă și ăloi de lemn și bea și numai de rac nu scapă cu aceea. Se bea dimineață pe inima goală.

„Ca iarba osului nu-i bun de nimică pe sub soare“.

51. *Inul* = *Linum usitatissimum*, L. — (Linaceae).

E bun la paisăci: fierț în lapte dulce cu ceapă și năpci (cartofi) și se pune și busuioc și bofte.

52. *Jăbghin de munte* (?)

E bun la nădușală. Se fierbe și se bea cu țucăr, dimineața.

53. *Leuștean* = *Levisticum officinale*.

Vezi No. 22.

Leușteanul se dă la vacă ca să vie lapte, când e furat de strigoi.

54. *Limba vecină* = *Scolopendrium officinale*. — (Pteridophytae).

Bună la tusă și nădușală. Se face teiu.

55. *Luşte albe* = *Ornithogallum*.

Vezi la secărea.

56. *Mac* = *Papaver rhoeas* și *Papaver somniferum*.

Vezi No. 9.

„Bote de mac se fierb pentru somn la copii”.

„Coaja de mac fierț cu țucăr galben bun pentru dureri la rânză, boala de pânțec și când n'are somn”.

57. *Măgorean* = *Origanum majorana* L. —

Vezi No. 20.

58. *Mălai roșu* = *Zea*, Mais.

Spicul e bun la tuse.

59. *Mălin* = *Syringa vulgaris*, L.

Vezi No. 15.

60. *Mesteacăn* = *Betula*. — Betulaceae.

Cu cute de mesteacăn se descântă de „paisăci” buboai(e).

„Muștreață” (mătreajă) de la păr se spală cu ea.

61. *Molid alb* = *Picea excelsa*.

Vezi No. 20.

62. *Morcovi* = *Daucus carota* L. — (Umbelliferae).

Se ia un morcov mare și se face o gaură în el și printr'un inel de aur se toarnă apă în gaură. Se ține apa puțin în gaură și se bea pentru gălbenare.

63. *Nalbă albă* = *Malva rotundifolia* L. — (Malvaceae).

Se întrebunțează și frunza și rădăcina. Se dă la „mărhaie când are ceva în rânză“. „O fierb cu apă, după ce fierbe 1 litru se pune unsoare cu oloi de untdelemn (în glajă sau cupă) se dă pe gură. La oameni e bună „când curg urechile“. Frunzele fierte în lapte dulce, puse pe o cârpă și puse lângă urechi.

64. *Năpci*, cartofi = *Solanum tuberosum* L. — (Solanaceae).

Vezi la In.

65. *Ninta neagră* = *Mentha piperita*.

Vezi No. 9; No. 25.

Picături de nintă sunt bune pentru poftă de mâncare. Nintă neagră se fierbe și se bea de cei cari au „mătrici pe mațe“.

„Ninta neagră cu romanița fierte ceaiu, bune pentru vărșături“

66. *Odoleanu* = *Valeriana officinalis*.

„Se dă la vaci până în Rusalii ca să nu iei zânele mana“,

67. *Orz* = *Hordium vulgare*.

Vezi la Hemeiu.

68. *Ovăz* = *Avena sativa* L.

Vezi No. 2; No. 10.

Coleșiță de ovăz se fierbe în apă pentru umflătură, la umflătura la cap, la gât se leagă cu coleşiță.

69. *Petrunjel* = *Petroselinum sativum*. (Umbelliferae).

„La slobozât la bărbați“. Se fierb petrunjei, bobovnic și buciniș în lapte dulce și se face legătură cu unsoare.

Vezi și No. 15.

70. *Plătangină* = *Plantago major*.

Frunză e bună la țăeturi.

71. *Podbal* = *Tussilago farfara* L — *Synanthereae*.

Se folosesc de femei ca „să pciardă“ (să piardă = să avorteze). Îl strâng și-l mănăncă.

Rădăcină de podbal e bună la copturi, arsuri și tusă.

72. *Potroacă* = *Erythraea centaureum*.

Bună pentru poftă de mâncare. „Se face teiu“. (ceai).

73. = *Prun* = *Prunus domestica* L.

Vezi No. 17.

74. *Rocoină*, *Rocovina* = *Alsine media* L — (*Alinaceae*).

E bună la umflături. „Dacă se sdrobesc la picioare se leagă cu ea“. La „prifituri și sminfituri“.

75. *Romanifa* = *Matricaria chamomilla* L — (*Synanthereae*).

Se dă teiu la dureri din lountru.

Vezi și No. 8.

76. *Rostopească* = *Chelidonium majus*.

„La negei îi legi cu apă și asta buruiană o pun la apă și când îi putredă îs duși“.

77. *Ruta* = *Ruta graveoleus*. L. — (*Rutaceae*).

„Mărhaia ce are ceva cu rânză, dacă a mâncat mult, ruta-i curăță rânza“.

„La mărhaie să fierbe cu apă și se pune în ea fierbinte unsoare și oloi de lemn, se dă cu glajă, după ce se îngădue“, (se răcorește).

„La durere de urechi, dacă curge, se fierbe în lapte și se leagă“.

78. *Sânziene* = *Galium verum* L. — (*Rubiaceae*).

In ziua de Sânziene fetele culeg roua de pe sânziene pentru dureri de ochiu.

În Ziua Crucii culeg sânziene de pe câmp „ce's bune de leac". Tot în ziua de Sânziene fetele fac o cunună de sânziene și le aruncă pe casă. Peste câteva zile caută în cununi dacă găsesc în ele fire de păr.

„La acele mărhăie afe noroc fata, din a căror păr a găsit în cunună".

79. *Secărea* = *Secale cornutum*.

„Când fac copii" (lăhuzelor) li se dă să bea zeamă de săcărea. La femei e bună și la flori albe împreună cu trandafir și cu mălin alb și luște albe.

La copii se spală cu zeamă de săcărea când au bube pe cap.

80. *Sfecla* = *Beta vulgaris* L. — *Chenopodiaceae*.

Vezi la Carapâr.

81. *Slăbănog* = *Impatiens nolitangere* L. — (*Balsaminaceae*).

„La om incuiat" se fierbe și se bea. Se dă și la vite incuiate.

82. *Soc* = *Sambucus nigra*.

E bun la tusă și nădușală.

Vezi la trifoi mare alb.

83. *Stejar* = *Quercus sessiliflora*. — (*Fagaceae*).

„Frunză de stejar și cucuruz de brad bun la dureri de picioare. Se fierb și se face baie."

84. *Tei* = *Tilia*.

Vezi la Trifoi mare alb.

85. *Trandafir alb* = *Rosa* sp. ?

Vezi No. 8., No. 15.

86. *Trifoi mare alb*, probabil *Trifolium repens* L.

Vezi No. 15.

Bun la tusă.

„Floare de soc, de tei și de trifoi se dă la vintre (boală

de pânțele), la tușă de piept, și la dureri când vin rândurile. Se face ceaiu înădușit, strecurat și cu fuțăr.“

87. *Ulma* = *Ulmus campestris* L.

„Scoarță de ulm și rădăcina de ginjură e bună pentru păr“.

88. *Urzâca* = *Urtica dioica* L. — (*Urticaceae*).

Rădăcina se scoate și se folosește pentru creșterea părului.

89. *Usturoiu* = *Allium safivum* L. — Se numește și aiu. Vezi No. 21.

De durere din lountru. Îl mănâncă dimineața pe inima goală. Se face și mușdei și se dă vara la mărthăi să nu se apropie boala.

III. Varia.

90. *Picuri*; (picături): pentru tot felul de dureri „în lountru.“

Picuri de rânză, de săcărea (secale cornutum), de mandule (migdale amare), de nadră, de vătămătura în lountru, de corelă (probabil „Choleratropfen“), de forostași, de Hoffmann, de lecuri, de nouă frați, de arcăniș, de arcămuși, de oloi de nucă de mare, de nintă.

„Se iau din poică și sânt amestecate de poticarăși într'o glăjuță.“ Se pune jumătate din picături într'o „cupă“ (măsură de 1½ litru) ginars de bucate. Se bea câte un păhărel de ginars de acesta dimineața înainte de mâncare. Ajută la oboseli, smintitură și pentru poftă de mâncare.

Picuri pentru dureri de șale sau de picioare.

Picuri de arnică, de furnici și de șolomniac (salmiac).

Se freacă pe locul unde doare și la „ruptoare de mijloc“ (lumbago).

Picuri pentru măsele.

Durerea „se îngăduie“ prin picuri de funingine (acid fernic). „Dar foarte puțin pe voată pusă în locul borfos pentru că

frige cerul gurii și obrazul.“ Și picuri de solomniac trag durerea, dar crapă măseaua.

91. Când te mușcă șarpele de apă.

„Cine e mușcat de șarpe de apă, să fugă la apă iute că trăește. Dacă șarpele fuge mai repede și ajunge la apă, cel pe care l'a mușcat moare.“

IV. Indice și glosar.

În indice nu s'au mai luat numele românesc de plante, deoarece ele se găsesc în ordine alfabetică la capitoul II.

În schimb numirile științifice (latinești) ale plantelor sunt cuprinse în indice.

Numerii în dreptul fiecărui cuvânt din indice nu indică paginile ci aliniatele, care au fost numerotate curent dela 1—91.

Cuvintele dialectale, pe cât se poate cu tălmăcirea lor, sunt deasemenea cuprinse în acest indice — glosar. În dreptul lor nu am dat numere, deoarece ele se repetă prea des.

A

abcese 21
Achillea millefolium 11, 39
acid fenic 90
Actaea spicata L 2, 3, 49
albină 7, 13
Allium cepa 15, 17, 20, 36
Allium sativum 21, 89
Alnus glutinosa 25
Alsine Media L. 74
apa neîncepută 22, 23
aprindere de mațe 39
aprindere de sânge 13
arcămuși 90
arcăniș 16, 90
Arnica montana 19, 26, 90

arsuri 71

Asterideae 7
Avena sativa L, 68
avort 71

B

baie 83
Balsamiaeae 81
Balsamum copaivae 15
bătăi de inimă 6
bcigășiei, pietricele albe strânse
din apă, din locurile de
unde trec carele prin
râu 2
bere 13, 14, 15, 48
Beta vulgaris 80

Betulla 60
blenoragia 15
boase 15
bolfă, umflătura mare 20
bote de mac 56
bube 35, 79
buboaie 34, 60
buduhală, umflătura mare 20,
29

C

cafeiu, cafea 45
camfor 16
Campanula 38
Cannaboideae 45
cap 1, 2, 35
cărbune 23
carnea cea rea pe *mitră* 17
cartofi N. 51
castraveți 37
cept (*piept*) durere de — 8
Chelidonium majus 76
Chenopodiaceae 80
chierbinte fierbinte
chiper, piper 17
Cistaceae 9
Cochlearia armoracia L. 7,
9, 14, 46
Cochlearia officinalis L. 14
cocoș 5
coleșiță, mămăliguță 2, 68
colica 65
constipație 81
copii, boale de — 40, 56, 79
copturi 71
corelă, probabil holeră
creță 15
Crucifereae 14

cucuruz de brad, coceni de
brad 83
cupă, cofă, măsura pentru li-
chide, 1¹/₂ l. 63

D

Daucus carota L. 65
demical, *dumicat*, mărunțit
deochiu 23
descântec 22, 23
Diană, spirit sărat și mentolat
(*Diana-Franzbranntwein*) 9
diaree 11
dietă 9
dinți 37, vezi și măsele
dismenoree 16
drojdie 17, 45 vezi și la ginars
dureri de cap 1, 16, 26, 48
dureri de dinți 36, 90
dureri de grumaz 25
dureri de mijloc, de șale, 16,
90
dureri de ochiu 2, 78
dureri de rânză, 9, 56, 63,
77 (la vite)
durere în lountru, durere
înăuntru, durere de stomac
9, 39, 43, 75, 89, 90
dureri în urechi 4
durere la picioare 41, 83, 90

E

enterita 11
epididimită 15
erizipel 49
Erythraea centaureum 72

F

- Fagaceae* 83
fărină, făină 2, 10, 15, 17,
20, 46
fele, din ung. fél liter, o jum-
mătate de litru
fierbințeli 14
Filix 41
fistule dentare 49
flori albe, leucoree 15, 79
forostaș 90
friguri 14
fum aspirare de — 6
furnici 90
furunculi 21, 34

G

- gais*, „gaz”, spirit de monopol
1, 16
găina 5
găinaș 5
Galium verum 78
gălbenare 62
gargară 5
gaura vetrii, gaura de la laița
petrii
Gentiana cruciata 43
geocet; deochiat
gin, vin 15, 16, 42
ginars, vinars 10, 15, 16, 17,
45, 90
gioacă, deochiu
glajă, sticlă
grumaz 2, 5
gușă 49

H

- Helianthemum vulgare* 9; 50
heptică, stadiu progresat al
tuberculosei cu emaciere
7, 45, 46, 47, 48
holeră 48
Hordeum vulgare 67
Humulus lupulus L. 45

I

- Impatiens nolitangere* 81
incuiat, constipat 81
infecția traumatică 19
îngăduie (durerea), scad du-
rerile
îngăduie, se — (un lichid),
se răcorește
inhalajuni 2
inel de aur 62
inima 6
insomnie 56
Infusa helenium 7, 48

J

- jar* 6
junghiuri 13, 31, 46, 48

L

- Labiatae* 20, 29
lapte dulce 9, 63, 69, 77
lapte furat de strigoii 53
Lappa 31
lăuze 79
lepedeu din ung. lepede
leucoree 15
Levisticum officinale 22, 53
Limba mami 21

Linum usitatissimum 51
lovitura 19, 26, 47
lumbago 90
Lysimachia nummularia 40

M

Malva rotundifolia L. 63
mălai 46
mana vacilor 66
mandule 90
mâncărime de piele 18
mărhaie, vite 20
masaj 16
măsele 2, 90
Matricaria chamomilla L. 75
mătrici, colică 65
mațe 39, 65
meningită 13
menstruația 16, 86
Mentha piperita 9, 20, 65,
90
mitră 17
mnire (miere) de albină 7,
13, 17, 47, 48
molcălufă, moale
mușcătura de șarpe 22, 90
mușdei 89
Mustella vulgaris 22
mustereața, mătreață 60

N

nadră 90
nădușală 33, 52, 54, 82
năpci, cartofi 51
nas 3
naștere 17, 79
negei 76

Nepeta cataria 35
nevicica, nevăstuica, Mustella
vulgaris 22
nouă frați 90
nucă de mare 90

O

oblojeli 2
oboseli 90
obrindit, infecția la locul unei
răni 19
ochiu 2
Ocinum basilicum L. 29
Offică 7
Oleaceae 15
oloi de lemn, untdelemn 9,
20, 50, 63, 77
Oloi de nucă de mare 90
Oloi de paie, Balsamum co-
paivae 15
Oloi de ricină 12
opăreală 25
orbalf 27, 49
Origanum majorana L. 20,
57
Ornithogallum 55
oțet 1, 11
ouă 9, 11, 15

P

paisăci, furunculi, abcese 21,
34, 51, 60
păianjen 17
pântece 10, 11, 27, 56
Papaver 9, 56
Parnasia palustris 15, 42
păr, (creșterea părului) 87, 88

pcicuri, picături
pcicuri de arcămuși 90
pcicuri de arcăniși 16, 90
pcicuri de arnică 90
pcicuri de corelá 90
pcicuri de forostaș 90
pcicuri de funingine (acid fenic) 90
pcicuri de furnici 90
pcicuri de Hoffmann 90
pcicuri de lecuri 90
pcicuri de mandule (migdale amare) 90
pcicuri pentru măsele 90
pcicuri de nadră 90
pcicuri de nintă 90
pcicuri de 9 frași 90
pcicuri de olib de nucă de mare 90
pcicuri de rânză 16, 90
pcicuri de rugină de fier 16
pcicuri de săcărea (secale cornutum) 90
pcicuri de solomniac (salmiac) 90
pcicuri de ținăt (scorțișoară) 16
pcicuri de vătămătură 90
pciele, piele 2, 31
pcierde, pierde, avortează 71
pcişăt, pişat, urina 5
pe poale, menstruația 16
Petroselinum sativum 69
Picea excelsa 20, 30, 61
pcioare 41, 83
pielii, mâncărımıle —, 18
piept, vezi cept.
plămâni 48

Plantago major 20
ploañ din germ. Platte, placa de fier a vetrii de foc.
pneumonie 13
poftă de mâncare 43, 65, 72, 90
potică din ung. patika (apotecă), farmacia
poticarăș, farmacist
priturii 32, 74
Prunus domestica L. 17, 73
Ptiridophytae 54
pucoasa, sulf 18
pulvăr, din germ. Pulver, praf 18
pureci 41
puroi 20

Q

Quercus sessiflora 43

R

rac, cancer 50
răceli 2
răceli la cap 2
rană 3
Ranunculaceae 2
rândurile, menstruație 16, 86
rânză, stomac
răspălnit, răspătuit, după germ.
raspeln, mărunțit pe răzătoare
rășină 12
rom 5
Rosa sp. (?) 8, 15, 85
roua de pe sânziene 78
Rubiaceae 78

rugină de fier 16
rupoare de mijloc, lumba-
go 90
Ruta graveoleus L. 77

S

Sambucus nigra 82
sânge 13
sânge din nas 3
șarpe 72
Scolopendrium officinale 54
scorțișoara 16
Scrophulariaceae 27
Secale cornutum 79, 90
seu 19
sirop 17
slobozăt la bărbaji, probabil
incontinența urinară
smintitură 10, 32, 74, 90
Solanum tuberosum L. 64
solomniac (salmiac) 90
somm, n'are —, 56
șoarece 6
spirt de monopol vezi gais
strânsori, contracțiuni uterine
după naștere 17
strigoii 53
stroh, din nemțește Stroh,
paie, părțile mărunte ră-
mase din fân
stropcit, stropit
sudațiuni 2
Symphytum officinala 47
Synanthereae 7, 19, 20, 28,
71, 75
Syringa vulgaris L. 15, 59

T

tăetura 19, 26, 70
Tagetes spatula L. 28
tămâia 4.
Tanacetum balsamita L. 20
34
teiu din germ. Thee, ceai
Thymus serpyllum 37
Trifolium repens L. 15, 86
tripăl din germ. Tripper, ble-
noragie 15
Triticum aestivum 15, 17,
20, 44
tuse 8, 33, 36, 48, 54, 58,
71, 82, 86
Tussilago farfara 71
țimăt, scorțișoara 16
țucăr din germ Zucker, zahăr

U

uimă, umflătură mare 20, 29
Ulmus campestris L. 87
Umbelifereae 43, 62, 69
umflarea boașelor, epididi-
mmită 15
umflături 74
umflături în pânțece 10
umflături la cap 2, 68
umflătura la ciolan 49
umflătură la mitră 17
umflătura nasului 3
umșlag diu germ. Umschlag,
compresă
ureche 4, 63, 77
urină 5
Urtica dioica L. 88
Urticaceae 88

ungere, masaj 16
unsoare 2, 15, 17, 18, 20,
63, 69, 77
unsori 3
unt 16, 17, 20

V

val cu rânză, boale de stomac 50
Valeriana officinalis 66
vâjăituri 2
vâjăituri în urechi 4

vărsături 65
vătămătură, în lountru 90
Veronica beccabunga L. 27
Viburnum opulus L. 32
vinars, rachiu, vezi ginars
vintre, pânțece 86
vite (mărhaie) boale de — 89
voală, vață 90

Z

Zânele 38, 66
Zea maïs 58
Ziua crucii 78

Concluziuni.

1. In cursul unei anchete asupra folklorului medical românesc din comuna Șanț (Jud. Năsăud) am strâns dela patru femei cunoscătoare ale boalelor, leacurilor și vrăjilor, date despre 23 boale și lăcuirea lor și despre 66 burueni de leac și întrebuințarea lor precum și câteva alte informații despre medicina populară.

2. Materialul de folklor medical din Șanț are o valoare documentară deosebită prin faptul că practicele medicale sunt primitive și foarte puțin influențate de medicina orășenească.

3. In general se poate constata că folklorul medical din regiunea Munților Rodnei prezintă aceleași caracteristice ca și cel din celelalte regiuni locuite de români.

Văzută și bună de imprimat,

Decanul Facultății:

(ss) Prof. Dr. I. DRĂGOIU

Președintele tezei:

(ss) Prof. Dr. V. BOLOGA

Bibliografia.

1. *Dieppen Paul*: Die volkstümlichen und die wissenschaftlichen Grundlagen der Therapie in der Geschichte der Medizin. — Extras din „Fortschritte der Therapie“, XII. 1; Leipzig 1936, pag. 15—23, 8°.

2. *Dieppen Paul*: Volksheilkunde und wissenschaftliche Medizin. Berlin f. d; 40 pag. 8°.

3. *Gheorghiu Constantin*: Pragmatismul studiului etnografiei medicale. — Extras din Rev. științelor medicale; București 1932; 6 pag. 8°.

4. *Panju Zacharie C.*: Plantele cunoscute de poporul român. Ed. II. București 1929. XVIII+442 pag. 8°.

5. *Leon N.*: Istoria naturală medicală a poporului român. (An. Ac. Rom. Tom. 25). București 1903. 161 pag. 8°.

6. *Bujorean Georghe*: Boli, leacuri și plante de leac. (Bibl. pop. Astra). Sibiu 1936. 403 pag. 8°.

7. *Bolega Valeriu*: [Rostul și metodică cercetărilor de folklor medical], Prefața la cartea D^{nlui} Dr. Bujorean.

Sumar.

	Pag.
<i>Introducere</i>	5
<i>Contribuții la cunoașterea medicinei populare din comuna Șanț — jud. Năsăud</i>	9
I. Câteva boale cunoscute în Șanț și leacurile lor . . .	9
II. Câteva plante de leac folosite în Șanț	17
III. Varia	25
IV. Indice și glosar	26
<i>Concluzii</i>	33
<i>Bibliografia</i>	34
